

om politie-verantwoordelijkheden onder een heidens bewind te aanvaarden, en juist dat was de functie van het grootste deel van de Romeinse legioenen."

Geschreven materiaal is bewaard gebleven uit de periode waarin het kennelijk niet meer zo vanzelfsprekend was dat christenen geen militair werden. Dat moet de tijd tussen 160 en de tijd van Constantijn de Grote geweest zijn. Prof. Horst noemt dit de periode van „het compromis". Hij citeert een raadselachtige verklaring van Hippolytus (omstreeks 230), die schreef „een soldaat van de burgerlijke overheid moet geleerd worden geen mensen te doden en het te weigeren als het hem bevolen wordt".

Hij verwijst ook naar een studie van Roland Bainton die meent dat het pacifisme in die tijd bloeide in het meer centrale deel van het rijk en dat het veel minder voorkwam in de door barbaren bedreigde grensprovincies.

In de literatuur komen na 200 steeds meer christen-militairen opduiken. Hoe kan dat nu? Want dat was tegen de kerkorde en de door tal van kerkvaders verkondigde leer.

Dr. Aalders veronderstelt dat het hier gaat om lieden die al in dienst waren voordat zij overgingen tot het geloof „het zijn bekeerde soldaten". „Dat gaf natuurlijk wel de nodige problemen. Wat moest de Kerk daarmee aan? Het advies geven de dienst te verlaten? Misschien is dat wel eens gebeurd, maar de algemene regel was het zeker niet."

Dr. Aalders bespeurt dan ook tolerantie van de christelijke gemeenschappen jegens de bekeerde soldaten. En ook een zekere trots „omdat Christus zelfs in het meest vijandige kamp van de tegenstander, het leger, aanhangers had gekregen."

Men krijgt de indruk dat het probleem de Kerk binnenkomt wanneer het christendom in de loop van de tweede en vooral de derde eeuw in aanhang toeneemt. Voordien was het helemaal geen punt. Normaal was dat de christen dienst weigerde. Een nieuwe, getolereerde figuur werd de bekeerde soldaat, maar de heersende leer bleef tot de derde eeuw dat men niet diende. En voor dat principiële standpunt zijn ettelijke christenen ter dood gebracht, zo kan men in het boekje van dr. Aalders lezen. Verschillende gevallen worden door hem beschreven.

Schokkend is het volgende verslag dat onder de vele martelaarsacten in de christelijke kerk wordt bewaard van de zaak van de dienstweigeraar Maximilianus in het jaar 295. De keizer had dringend troepen nodig en ging over tot een stelsel van dienstplicht.

De zaak Maximilianus

„Tijdens het consulaat van Tuscus en Anulinus, op de 12e maart, is te Teveste (Tebessa in Algerije) Fabius Victor samen met Maximilianus voor de gouverneur op het forum gebracht. Toegelaten werd ook Pompeianus, advocaat voor de keizerlijke schatkist. Deze zei: Fabius Victor, recrutenwer-

ver, is present met Valerianus Quintianus, gedelegeerde van de keizer en met de goede recruit Maximilianus, zoon van Victor. Daar hij geschikt is voor de militaire dienst, verzoek ik de maat van hem te nemen.

De gouverneur Dio: Hoe heet je?

Maximilianus: Waarom wilt u mijn naam weten? Ik mag niet dienen, omdat ik een christen ben.

De gouverneur: Zet hem onder de meetlat.

Maximilianus (terwijl hij onder de meetlat werd gezet): Ik kan niet dienen; ik kan geen kwaad doen; ik ben een christen.

De gouverneur: Neem de maat.

De dienstdoende beambte (toen hij gemeten had): Vijf voet en tien duim (1.80 m).

De gouverneur (tegen de beambten): Geef hem het merk. (Het merk, de naam van de keizer, werd in de huid van de recruit gebrand. Bovendien hing men hem een loden plaatje met de afbeelding van de keizer om de hals).

Maximilianus (zich verzettend): Ik doe het niet; ik kan niet dienen.

De gouverneur: Ga in dienst, anders ga je er aan.

Maximilianus: Ik doe geen dienst; u kunt me laten onthoofden, maar ik doe geen dienst in het leger van deze wereld. Ik ben een soldaat van mijn God.

De gouverneur: Wie heeft je die ideeën aangeprent?

Maximilianus: Mijn ziel en Hij die mij geroepen heeft.

De gouverneur (tegen zijn vader Victor): Wilt u hem raad geven!

Een nieuwe categorie gewetensbezwaardient zich aan.